

Nederlandsch Tijdschrift voor Geneeskunde

TEVENS ORGAAN VAN DE NEDERLANDSCHE
MAATSCHAPPIJ TOT BEVORDERING DER GENEESKUNST.

- - Jaargang 1909 - - **Weekblad.** Tweede Helft No. 2.

10 Juli 1909.

INHOUD: Ned. maatschappij tot bevordering der geneeskunst. K. F. WENCKEBACH, Openingsrede. bl. 81. - E. WIERSMA, De psychologie der epilepsie. bl. 86. - Recapitulatie der inkomsten en uitgaven over het jaar 1908. bl. 105. - J. G. SLEESWIJK, Opstellen over microbiologie en immuniteitsleer. bl. 107. - **Casulistische mededeelingen:** F. A. W. KRÖNER, Auto-artefact der conjunctiva. bl. 115. - **Referaten:** L. CHEINISSE, Arteriosclerose gastrica et intestinalis. bl. 117. - BERNHEIM-KARRER, Pylorusstenose bij zuigelingen en gedurende den kinderleeftijd. bl. 118. - **Overzicht van weekbladen.** bl. 120. - **Boekaankondigingen:** J. G. MÖNCKEBERG, Untersuchungen über das Atrioventrikulärbündel im menschlichen Herzen. bl. 129. - **Ingezonden:** W. A. DE LOOZE, Het verblijf van den geneesheer aan boord der koopvaardijochep. bl. 131. - P. VAN DER WIELEN, Calcidex. bl. 132. - **Briefwisseling:** Onderzoek naar de oorzaken der kindersterfte in Noord-Brabant. bl. 132. - **Berichten:** Buitenland. bl. 133. Binnenland. bl. 134. - Personalialia. bl. 136. - **Verslagen van vereenigingen:** Ned. vereeniging voor paediatric. II. bl. 138.

Nederlandsche maatschappij tot bevordering der geneeskunst.

OPENINGSREDE,

uitgesproken in de algemeene vergadering der Nederl. Maatschappij tot bevordering der geneeskunst te Leeuwarden 5 Juli 1909,

DOOR DEN VOORZITTER

Prof. Dr. K. F. WENCKEBACH, te Groningen.

Voor de zestigste maal komen heden afgevaardigden en leden onzer Maatschappij ter jaarlijksche algemeene vergadering bijeen. Wanneer ik dan nu een kort openingswoord aan onze eigenlijke werkzaam heden doe voorafgaan, volg ik een gewoonte door ouderdom gewijd.

Zestig jaren! Zij vormen een leeftijd, waarop de mensch begint in zijn leven terug te zien, zijn levenswerk verricht moet hebben, een tijdstip, waarop ook de gezondste en de jeugdigste gaat bedenken, dat hij niet jong meer is, en reeds in schimmig verschiet een vrijwilligen of gedwongen rusttijd ziet naderen.

Hoe is het dan op zestigjarigen leeftijd met onze Maatschappij gesteld? Begint ook zij haar elasticiteit te verliezen, ziet ook zij het

oogenblik naderen, waarop zij, na roemvol bestaan, uit het strevend bewegen onzer dagen zal moeten terugtreden, voor ander jeugdiger vereenigingsleven moet wijken?

Geen Uwer die dit gelooft? Minder dan ooit denken wij *nu* aan naderenden ondergang. Want geheel anders is het met den mensch dan met de gemeenschap. Zij verhouden zich als individu en soort. Bij den één oud worden en vergaan, bij de ander een voortdurend zich verjongen.

Zóó gaat het ook onze Maatschappij. Nauwelijks enkele harer oprichters zijn nog in leven, en geen wonder! Maar al die velen, die ons voorafgegaan zijn en die ook wij op onze beurt zullen volgen, zij zijn vervangen door nieuwe leden, bezield met frisschen moed en jeugdig vuur, met jonge idealen en nog niet getaande stuwkracht. Zoo leeft onze Maatschappij voort, in lengte van dagen, met telkens vernieuwde kracht.

Zoo mogen dan allereerst op dezen dag de nieuwe gezichten welkom geheeten worden, zij die onze zestigjarige een honderdjarige, en nog ouder zullen zien worden. Maar ook past ons een woord van hulde aan onze oudste medestrijders, die ons vaandel nog steeds getrouw blijven. En in gedachte verwijlen wij een oogenblik bij hen, die eens, zooals wij nu, ons scheepje van staat wisten te koersen, en thans niet meer onder ons zijn, afwezig voor altijd.

Zeven en twintig leden der Maatschappij werden door den dood uit ons midden weggenomen, daaronder bekende figuren. Ik noem u HERMANIDES, wiens eigenaardige figuur wij ons steeds blijven herinneren. Een krachtige overtuiging, een scherp vernuft, deden hem in de groote maatschappij zoowel als in onzen kring een rol spelen. Driftig kon hij zich in den strijd werpen, dan vlogen er spaanders; kenschetsend voor zijn hooge karaktereigenschappen is, dat bij alle verschil van meening nooit het respect voor hem verloren ging, hij werd hooggeacht en hooggeschat.

DE MAN overleed in den ouderdom van 90 jaar. Bij het bereiken van dien hoogen leeftijd werd hij namens het hoofdbestuur begroet en werden zijn verdiensten jegens zijn Zeeuwsche omgeving en jegens de Ned. Maatschappij tot bevordering der Geneeskunst uiteengezet. Na een zóó lang en zóó welbesteed leven ruste hij in vrede.

Nog op andere wijze dan door nieuwe individuen moet in de natuur het voortbestaan der soort bevorderd worden. Zonder *ontwikkeling* geen voortbestaan! De wetenschap van het leven heeft ons geleerd, hoe bij vele organismen, planten en dieren, voortplanting en voortbestaan mogelijk zijn langs ongeslachtelijken weg, door, ik zou haast zeggen „domme” voortbrenging van steeds identieke wezens. Maar ook weten wij, dat een zoodanige stam tot achteruitgang en eindelijk verdwijnen is gedoemd, tenzij van tijd tot tijd langs den weg der bevruchting nieuwe elementen zich met de verouderde kern vereenigen. Na

zulk een bevruchting breekt een nieuwe lente aan, waarin de soort zich weder tot vollen bloei kan ontwikkelen.

Zoo is het ook met het vereenigingsleven. Niet alleen door toevloed van een jonger geslacht is het in stand te houden. Nieuwe gedachten, nieuwe idealen, nieuwe inzichten moeten, als bevruchtend, zich mengen met het oudadelijk kiemplasma der traditie. Zooals uit het geheimzinnig mengvat der natuur de jonge individu geboren wordt, met jonge kracht en nieuwe potenties, zoo moet onze maatschappij door broederlijke vermenging van oud en nieuw telkenjare als jong en krachtig individu herboren worden. Dit, mijne heeren, is het symbool onzer algemeene vergadering!

Welnu, deze zestigste algemeene vergadering staat onder het teeken der bevruchtende nieuwe denkbeelden, en naast de oude krachtige stammen, even zoovele steunpilaren onzer maatschappij, is ook het jonge rijshout ruim vertegenwoordigd.

Het zou, nu wij voor het eerst sedert eenige jaren op onze algemeene vergadering ontslagen zijn van de beslommeringen der nieuwe statuten en reglementen, een schoone taak zijn, uitvoerig na te gaan, welken invloed de bevruchtende denkbeelden, belichaamd in onze nieuwe organisatie, op uiterlijk en innerlijk onzer vereeniging gehad hebben. Op dit oogenblik, immers het hoogtepunt in het ephemer bestaan van Uw voorzitter, is de verleiding groot, Uw aandacht te vragen voor een dergelijke beschouwing. Maar al te vele, al te gewichtige zaken wachten ons, dan dat ik meer zal doen dan enkele punten vluchtig noemen.

Vroeger was dit anders. Toen hield de voorzitter meestal een breed ontwikkeld, wetenschappelijk betoog. Wie de annalen onzer maatschappij opslaat, vindt geheele reeksen van fraaie verhandelingen als uitvloeisel van dezen voorzittersplicht. Wel ontbreken de „maatschappelijke” onderwerpen niet, ik noem U slechts de namen van PEKELHARING en TREUB, maar welk een verschil met de laatste jaren! Wanneer ook nu nog wel een hoogleeraar tot het voorzittersambt geroepen wordt, is dat niet met het oog op een fraaie wetenschappelijke verhandeling, maar omdat hij, in zijn hoedanigheid van professor, daarom nog niet een slecht collega behoeft te zijn. Zoozeer zijn de bakens verzet, dat mij reeds dezen winter gevraagd werd: wel, waarover zullen wij nu *dezen* zomer gekapitteld worden?

Het zal niet aan mij liggen, wanneer dit jaarlijksch kapittelen gewoonte mocht worden. Al te veel heb ik gevoeld, en voel ik nog dagelijks, de groote moeilijkheden, die de verhouding tot onze omgeving, tot ons vak, tot onzen stand, zelfs tot ons gevoel van eigenwaarde ons berokkent, dan dat ik den staf zou willen breken over wie anders denkt dan ik. Wat ik in het midden zal brengen, het wordt in alle bescheidenheid geuit.

Wie opmaakt de balans onzer maatschappij, aan de ééne zijde wat

zij *wil*, aan de andere zijde wat zij *wrochtte*, behoeft niet onvoldaan te zijn. Op allerlei gebied hebben wij in het laatste jaar goede vruchten van onzen arbeid geplukt. Veel van wat de stuwers in nieuwe koers gewild hebben, is of wordt verkregen.

Niet langer is de regeering doof voor onze wenschen, zelfs klopt zij bij ons aan om raad in vele zaken. Sommige onzer verlangens hebben wij in het Staatsblad onder Koninklijke besluiten teruggevonden. De decoratie, onzen secretaris in die hoedanigheid tebeurtgevalen, is evenzeer een streelend bewijs zijner persoonlijke verdiensten, als een welkome erkenning van goede diensten, door onze maatschappij bewezen.

Ons krachtiger wordend vereenigingsleven is in staat geweest, bedreigde belangen van enkelen te behartigen en te behouden, aldus waarmakend de oudhollandsche spreuk: Eendracht maakt macht.

Het spooksel der slavernij, waarmede het ziekenfondswezen en allerlei verzekeringsbeginselen ons bedreigen, het wordt met steeds beter gevolg bestreden, waarvan ook dezer dagen zal kunnen getuigd worden.

Toezicht op onder zooveel niet ontbrekende zwakke broeders, op wangedrag en benadeeling van ambtgenooten, het is thans mogelijk en zal, liefst niet straffend, maar vooral voorkomend werken, aldus hooghoudend naam en faam van onzen stand.

Een meer en meer geregeld werkend informatiebureau komt aan de wenschen van velen tegemoet. Een keurig ingericht secretariaat met bekwamen chef de bureau maakt een vluggere afdoening van zaken mogelijk.

De vergaderingen der afdelingen, hoezeer een geheel ander menu aanbiedend dan vroeger, worden druk bezocht en ik weet bij ervaring, dat de belangstelling in wetenschappelijke zaken door het vele maatschappelijke werk niet is verflauwd.

Zoo schijnt zich dus een gezond en krachtig vereenigingsleven te ontwikkelen, zoowel naar binnen als naar buiten.

Toch mogen wij de oogen niet sluiten voor moeilijkheden, die de nieuwe koers oplevert, en voor wezenlijke gevaren, die ons bij voortgang op den ingeslagen weg bedreigen.

De verplichtingen, die onze maatschappij, vol goede voornemens, zich zelf oplegt, vergen een groote hoeveelheid arbeid van haar leden, inzonderheid van hen die met voorbereiding en uitvoering van besluiten zijn belast. Wij moeten oppassen of het zal moeilijk vallen in onze afdelingen de geschikte personen bereid te vinden, om de veelal ondankbare werkzaamheden van den afdelingsraad en andere commissies op zich te nemen.

Verschillende commissies onzer maatschappij zijn overkropt met werk. Wie er buiten staat, heeft geen denkbeeld van wat centrale commissie en secretariaat aan werk te verzetten hebben.

Pathologisch wordt het, wanneer niet iedereen meer lid van ons

hoofdbestuur kan worden. Wat helpt een nieuwe wijze van verkiezing, wanneer deze post zooveel tijd en gedachte vraagt, dat het een gewetensvraag wordt, of men er niet zijn vrijen tijd, maar zijn werktijd aan mag opofferen. Onze taak als geneesheer is zonder zulke bezigheden waarlijk al belangrijk en tijdroovend genoeg.

Bedenklijk wordt het, wanneer de werkljst onzer algemeene vergadering zóó overvuld wordt, dat haar werkzaamheden zich over drie, zoo niet meer dagen moeten uitstrekken, tenzij men in ernst aan beperking der genoegens dezer dagen gaat denken.

En dan, wat vordert dit alles groote uitgaven! Op alle punten, waar het lijden kan, wordt door het dagelijksch bestuur bezuinigd. Maar wanneer straks onze schatbewaarder een weinig rooskleurig tafereel zal ophangen, dan bedenke men daarbij, dat de maatschappij, dat wil zeggen Gij, dat alles verlangd hebt. Opdrachten moeten worden uitgevoerd, en ook „noblesse oblige”. Maar nuttelooze uitgaven moeten worden vermeden, waarbij onverminderd blijft de kluchtige indruk door zeker voorstel gemaakt, om de uitgaven naar de inkomsten te richten; dit zou beteekenen op zeker oogenblik in het maatschappelijk jaar de zaken stop te zetten.

Zoo zijn er wel eenige punten te noemen, die ernstige overweging verdienen. De remedie zal moeten zijn, een groote zuinigheid bij het indienen van voorstellen. Wij zullen, in algemeene vergadering vereenigd, ons uiterste best moeten doen om het belangrijke van het onbelangrijke te scheiden en dit laatste ook zonder veel omslag over boord moeten werpen; wanneer alles, wat wel eens interessant zou kunnen wezen, onderwerp van studie en bespreking *in onze maatschappij* moet worden, dan komen wij er niet. Een bedachtzame regeering laat veel over aan particulier initiatief. Ook in onze maatschappelijke zaken kan veel door enkele leden worden bestudeerd. En *zulk* bijwerk, zonder tijdroovend vergaderen, is een gezonde afwisseling in het leven van den practicus; er zijn genoeg namen, die ik u als voorbeelden zou kunnen noemen!

Gevaar van anderen aard brengen ons maatschappelijk toezicht en ons wetboek van strafrecht mede. Tegenover het straks geroemde voordeel der prophylaxis en van het bevredigde rechtsgevoel staat het nadeel, dat waar maar overtreding vastgesteld kan worden, het geheele raderwerk onzer rechtspraak in werking gesteld zal worden. Wordt hier niet met groote omzichtigheid opgetreden, dan loopt een veel grooter bezit, de ware collegialiteit, gevaar, dan wordt een over en weer op elkander letten en vitten in het leven geroepen, dat noch naar binnen, noch naar buiten ook maar eenig nut kan stichten. Wie, zonder dat daar eenig algemeen belang mede gemoeid is, geschillen om geleden of vermeend onrecht op touw zet, en tot in hoogste instantie gelijk hebben *wil* en *zal*, is op een gevaarlijken weg. Hij wijst het standpunt van den verstandige, die toegeeft, af, miskent de ervaring die leert, dat het beter is onrecht te lijden dan

onrecht te plegen, en loopt gevaar zich te vergrijpen aan den tijd en de beurs zijner medeleden. Wie eigen oordeel nooit wil opgeven tegenover de meening van anderen, zondigt tegen de eerste beginselen eener nu eenmaal gewenschte en aanvaarde vakorganisatie.

Dreigen zoo in eigen kring gevaren, het best gezien door hen, die tijdelijk met de leiding onzer zaken zijn belast, ook tegenover de buitenwereld moet ons optreden door voorzichtigheid geleid worden. Macht staat niet gelijk met recht. Opgevoed als wij allen zijn en met het vóór alles humane doel van onze taak in de groote maatschappij, zijn wij *verplicht* eigen voordeel niet in de eerste plaats te zoeken. Uit ervaring aan den lijve weet ik wat het is, hard te werken en niet betaald te worden, op groote schaal in den nek gezien te worden. Maar ook weet ik, en weet gij allen, dat alleen tevredenheid over eigen werk ware voldoening geeft.

Zeker, laat ons krachtig voor onze rechten opkomen. Maar wanneer wij met deze gedachte opstaan en naar bed gaan, wanneer werkelijk de vraag, wat wij aan onzen arbeid verdienen, tot zekere hoogte ons officieel richtsnoer wordt, dan loopt ons eigen karakter gevaar en niet minder de ons zoo na aan het hart liggende waardigheid van onzen stand.

Ik wil niet verder doorgaan, ik zou toch nog den schijn wekken van te willen kapitellen, terwijl niets minder mijn bedoeling is.

Het gezegde moge aangetoond hebben, dat onze Ned. Maatschappij tot bevordering der geneeskunst, tot nieuwe jeugd gewekt, de kinderschoenen moge ontwassen zijn, maar dan toch nog in de puberteitsjaren verkeert, dat tijdperk van krachtigen en nobelen impuls, maar ook van onrijpe overwegingen en tegenstrijdige handelingen.

Ons streven moet zijn, haar door bezadigdheid en strakken teugel ongerept door moeilijke jaren heen te brengen, opdat zij, tot vollen wasdom gekomen, waardig haar plaats in ons vaderland en in ons eigen leven vervulle. Moge deze zestigste vergadering door wijze besluiten getuigenis afleggen van dit streven. Met dezen wensch open ik de vergadering.

DE PSYCHOLOGIE DER EPILEPSIE 1),

DOOR

Dr. E. WIERSMA, *hoogleeraar te Groningen.*

Voor een vergadering als deze behoeft het geen nadere motiveering, dat het van groot gewicht is, de genese der ziekteverschijnselen nader te leeren kennen. Uit de geschiedenis der geneeskunde en vooral

1) Wetenschappelijke voordracht, gehouden ter gelegenheid van de 60ste algemeene vergadering der Nederlandsche maatschappij tot bevordering der geneeskunst te Leeuwarden.